

Original article

Sınır Ticareti Ekseninde Eğitimin Anlamı: Öğretmen, Öğrenci ve Veli Deneyimlerine Dayalı Nitel Bir İnceleme

The Significance of Education in the Context of Border Trade:
A Qualitative Study Based on the Experiences of Teachers, Students, and Parents

Yunus Emre Avcı *

Department of Educational Sciences, Faculty of Education, University of Siirt, Siirt, Türkiye

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınır ticaretinin yoğun olarak yürütüldüğü bölgelerde eğitim olgusunun öğretmen, öğrenci ve veli perspektiflerinden nasıl deneyimlendiğini ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı iç içe geçmiş tek durum deseni ile yürütülmüştür. Ölçüt örneklemeyle ilgili olarak çalışma grubunu, sınır ticaretinden doğrudan etkilenen bir bölgede sınır ticaretiyle uğraşan velilerin bulunduğu okullarda görev yapan 4 öğretmen, babası sınır ticaretiyle uğraşan 4 öğrenci ve sınır ticaretiyle uğraşan 3 veli olmak üzere toplam 11 katılımcı oluşturmaktadır. Veriler, üç farklı katılımcı grubuna uyarlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış; elde edilen veriler tematik analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, sınır ticaretinin eğitim süreçlerini hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle çok katmanlı biçimde etkilediğini göstermektedir. Öğretmen görüşlerine göre, veliler eğitimin önemine inansalar da babaların uzun süre yurtdışında bulunmaları, aile içi iletişimi zayıflatmakta ve öğrencilerin akademik takibinde belirgin kopukluklar oluşturmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin kısa vadeli yüksek kazanç algısına yöneldiklerini, eğitimi ise uzun vadeli getirisi düşük bir süreç olarak değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca ticaret yapan babaların rol model olarak görülmesi, öğrencilerin eğitime yönelik tutumlarında önemli bir belirleyici olarak ortaya çıkmıştır. Veliler, mesleğin ekonomik getirisine rağmen sınır ticaretini aile bütünlüğünü zedeleyen, çocukların eğitimini aksatan ve düzensiz çalışma koşulları nedeniyle sürdürülebilir olmayan bir alan olarak tanımlamış; bu nedenle çocuklarının bu mesleği yapmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Veliler ayrıca iş yükü, yorgunluk, şehir dışı seyahatler ve toplantılara katılmama gibi sebeplerle çocuklarının akademik süreçlerine yeterince dahil olamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, sınır ticaretine yönelik algıların daha çok kültürel kazanım, iletişim becerilerinin gelişimi ve yüksek gelir beklentisi temelinde şekillendiği görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sınır ticaretini ekonomik açıdan avantajlı, farklı kültürler tanımaya imkân sağlayan ve özgüven geliştiren bir meslek olarak değerlendirmiş; buna karşın bir öğrenci mesleğin kişisel gelişim açısından sınırlı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca tüm öğrenciler, babalarının mesleğin doğası gereği yurtdışında ve uzun süreli olarak evden uzak kalmalarının, akademik ve duygusal destekten mahrum kalmalarına neden olduğunu vurgulamıştır. Genel olarak araştırma, sınır ticaretinin bölgedeki aile yapısı, veli-öğretmen-öğrenci etkileşimi ve öğrencilerin eğitim motivasyonu üzerinde çok boyutlu ve derin etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Ekonomik getirinin kısa vadeli cazibesi öğrencilerin eğitimden uzaklaşmasını beslerken; aile içi iletişim ve eğitim takibi, mesleğin doğası gereği zayıflamaktadır. Elde

* Corresponding author:

Yunus Emre Avcı is an associate professor in the Department of Educational Science at Siirt University in Siirt, Türkiye. Her research interests include the Educational Sciences, and Education Management. He has lived, worked, and studied in Siirt, Türkiye.
Email: yunusavci027@hotmail.com

edilen bulgular, sınır ticaretinin güçlü bir ekonomik alan olarak eğitimle rekabet ettiğini ve bu nedenle bölgede aile-çocuk iletişimini güçlendiren programlara, veli bilgilendirme çalışmalarına ve öğrencilerin uzun vadeli eğitim motivasyonunu artıracak politikalara acil ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınır Ticareti, Eğitim, Aile Yapısı, Durum Çalışması

Abstract

The purpose of this study is to reveal how the phenomenon of education is experienced from the perspectives of teachers, students, and parents in regions where cross-border trade is intensively conducted. The research was conducted using a nested single case design based on qualitative research methods. Based on criterion sampling, the study group consisted of a total of 11 participants: 4 teachers working in schools with parents involved in border trade in a region directly affected by border trade, 4 students whose fathers were involved in border trade, and 3 parents involved in border trade. The data were collected through a semi-structured interview form adapted to three different participant groups and analyzed using thematic analysis technique. Findings of the study reveal that border trade influences educational processes in both positive and negative ways. Teachers state that although parents value education, fathers cannot adequately engage in their children's schooling due to long stays abroad, which negatively affects students' academic motivation – particularly when students begin perceiving education as a waste of time. Parents emphasize that, despite the economic advantages, they do not want their children to pursue border trade as a profession, citing reasons such as prolonged separation from family, physical and emotional exhaustion, and the inability to support their children's educational development. Although fathers believe they maintain authority within the family, they express concerns about being uninformed about their children's schooling due to their constant absence and therefore do not recommend the profession to their children. Students, influenced by their sociocultural environment, state that border trade may contribute to their career development by offering opportunities such as traveling, cultural exposure, and improved communication skills. They also describe border trade as a profitable occupation and view it as a sustainable career option, despite the possibility of future changes due to technological developments. Because border trade provides rapid financial gain, students tend to place short-term economic benefits above the long-term returns of formal education. Students also report that their fathers cannot engage with their educational lives due to frequent international travel. Overall, the study concludes that border trade creates multilayered effects on family life, schooling, and learning processes in the region. The findings demonstrate that the short-term economic appeal of border trade contributes to students' distancing from education, while parents – particularly fathers – are unable to participate adequately in their children's academic processes due to economic obligations. When teacher, parent, and student perspectives are considered together, it becomes evident that border trade constitutes a strong economic field that competes with education. Thus, the study highlights the need for new educational policies that account for the region's socioeconomic realities, family-support programs that strengthen parent-child communication, and comprehensive interventions aimed at enhancing students' long-term educational motivation.

Keywords: Border trade, Education, Family Structure, Case Study

Received: 15 January 2026 * **Accepted:** 23 March 2026 * **Published:** 27 May 2026

GİRİŞ

Sosyoekonomik koşulların eğitim süreçleri üzerindeki etkisi, eğitim araştırmalarının uzun süredir temel çalışma alanlarından biridir. Özellikle sınır bölgeleri gibi ekonomik hareketliliğin yüksek, aile yapısının dalgalı, ebeveyn rollerinin ise mekânsal ayrılıklar nedeniyle yeniden şekillendiği bölgelerde çocukların eğitsel deneyimleri daha karmaşık hâle gelmektedir (Donnelly & Gamsu, 2020; Williams, 2021). Uluslararası literatür, ekonomik koşulların aile içi iletişimi, ebeveyn katılımını ve öğrencilerin akademik motivasyonunu doğrudan etkilediğini; yoksulluk, düzensiz çalışma modelleri veya uzun süreli aile ayrılıklarının öğrencilerin okul bağlılığını zayıflattığını göstermektedir (Fan & Chen, 2001; Hill & Tyson, 2009).

Sınır bölgelerinde yaşayan aileler, ekonomik kazançlarını çoğu zaman düzensiz, riskli ve hareketli çalışma biçimlerinden elde ettikleri için ebeveynlerin özellikle babaların uzun süre evden uzak kalması, çocukların akademik ve duygusal gelişiminde önemli boşluklar yaratabilmektedir. Benzer biçimde göç, mevsimlik işçilik veya uluslararası taşımacılık gibi sık hareketlilik içeren mesleklerde çalışan ebeveynlerin çocuklarında akademik takip zayıflığı, iletişim sorunları ve okul motivasyonunda düşüş yaygın biçimde rapor edilmiştir (Suárez-Orozco vd., 2011). Bu durum, sınır ticareti bağlamında da benzer bir modelin ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Nitekim eğitime ilişkin aile beklentisi olumlu olsa bile, ebeveynlerin fiilî olarak eğitsel sürece katılımı sınırlı kaldığında öğrencilerin uzun vadeli eğitim motivasyonunda kopmalar yaşanabilmektedir (Desforges & Abouchaar, 2003).

Araştırmalar, ebeveyn katılımının niteliğinin, öğrencilerin başarı, okul bağlılığı ve sosyal uyum üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (Epstein, 2018; Jeynes, 2016). Ancak ekonomik zorunluluklar nedeniyle ebeveynlerden birinin sürekli uzakta bulunması durumunda, çocukların hem duygusal destek kaynakları hem de akademik rehberlik süreçleri zayıflamakta; bu durum özellikle ergenlik dönemindeki öğrencilerde eğitime ilişkin olumsuz tutumların gelişmesine yol açabilmektedir (Rodriguez & Margolin, 2015). Uzun süreli ebeveyn yokluğu, yalnızca fiziksel bir eksiklik değil; aynı zamanda aile içi otorite dengelerini, iletişim modellerini ve eğitsel sorumluluk paylaşımını yeniden tanımlayan yapısal bir durum olarak değerlendirilmektedir (Boss, 2006).

Sosyoekonomik dezavantajın eğitime etkisini inceleyen çalışmalar, kısa vadeli ekonomik kazanç fırsatlarının, özellikle sınır bölgelerinde yaşayan gençlerin eğitimden uzaklaşmalarına sebep olabileceğini göstermektedir (McDonald vd., 2011). Öğrenciler, hızla gelir elde edebileceği mesleklere yönelerek eğitimin uzun vadeli getirilerini göz ardı edebilmekte; bu durum eğitim süreçlerini “geciktirici” veya “belirsiz getirili” bir alan olarak görmelerine yol açabilmektedir. Bu bulgu, sınır ticaretinin ekonomik cazibesi karşısında öğrencilerin eğitim motivasyonunda düşüş yaşandığını ortaya koyan mevcut araştırmayla uyumludur.

Sınır ticareti, çalışmanın yürütüldüğü bölgede çoğunlukla karayolu taşımacılığı ve sürücülük temelli, düzensiz seferlere dayalı ve yüksek gelir–yüksek risk dengesi içinde yürütülen bir ekonomik

faaliyettir. Bu faaliyet biçimi, aile bireylerinin özellikle babaların uzun süre evden uzak kalmasına, hane içi sorumluluk dağılımının yeniden şekillenmesine ve ebeveyn katılımının fiilen sınırlanmasına yol açmaktadır. Bölgenin sosyoekonomik yapısı incelendiğinde, kamu istihdamı olanaklarının sınırlı olduğu ve sınır ticaretinin kısa vadede memuriyete kıyasla daha yüksek gelir sağlayabildiği görülmektedir. Bu durum, gençler için eğitimin uzun vadeli getirileri ile ticaretin kısa vadeli ekonomik cazibesi arasında yapısal bir gerilim üretmektedir. Dolayısıyla sınır ticareti yalnızca bir ekonomik faaliyet değil; aile içi otorite ilişkilerini, ebeveyn katılımını, öğrencilerin gelecek tasavvurlarını ve eğitime atfedilen değeri dönüştüren sosyokültürel bir bağlam üretmektedir.

Türkiye literatüründe sınır ticaretinin ekonomik boyutuna odaklanan çalışmalar bulunmakla birlikte, bu ekonomik pratiğin eğitim süreçleri üzerindeki çok paydaşlı etkisini (öğretmen-öğrenci-veli) bütüncül biçimde ele alan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Mevcut çalışma, özellikle üç özgün katkı sunmaktadır: (i) sınır ticareti bağlamında ebeveyn katılımının yapısal sınırlarını ortaya koymak, (ii) kısa vadeli ekonomik kazanç algısının öğrencilerin eğitim motivasyonu ve kariyer yönelimleri üzerindeki etkisini analiz etmek ve (iii) babanın mesleki rol-model konumunun eğitime yönelik tutumları nasıl şekillendirdiğini çoklu perspektiften incelemek. Bu yönüyle araştırma, eğitim ile ekonomik pratikler arasındaki rekabet ilişkisini mikro düzeyde aile deneyimleri üzerinden görünür kılmaktadır. Mevcut çalışma bu açıdan hem boşluğu dolduran hem de öğretmen, öğrenci ve veli perspektiflerini bir arada ele alarak disiplinler arası bir yaklaşım sunan özgün bir nitel araştırmadır. Sınır ticaretinin aile bütünlüğü, ebeveyn katılımı, çocukların eğitime bakışı ve mesleki yönelimleri üzerindeki çok boyutlu etkilerini derinlemesine inceleyen bu çalışma, hem yerel politika yapıcılar hem de eğitim yönetimi alanı için önemli bir katkı sunmaktadır. Bu amaçla temel olarak aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Sınır ticareti bağlamında eğitim, aile ve ekonomik yapı arasındaki ilişki nasıl şekillenmektedir?
2. Bu bağlam, öğrencilerin eğitim motivasyonu ve kariyer yönelimlerini nasıl etkilemektedir?
3. Sınır ticareti eğitimin bölgedeki toplumsal anlamını nasıl dönüştürmektedir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma, sınır ticaretinin yoğun olarak yürütüldüğü bir bölgede öğretmen, öğrenci ve velilerin eğitim sürecine ilişkin deneyimlerini bütüncül biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, belirli bir olgunun kendi gerçek yaşam bağlamı içerisinde derinlemesine incelenmesini sağlayan bir yöntemdir (Yin, 2018) . Bu desen, sınır ticaretinin aile yapısı, iletişim

biçimleri, ekonomik koşullar ve eğitime yönelik tutumlar üzerindeki etkisini çok boyutlu biçimde incelemek için uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, sınır ticaretinin doğrudan etkilediği bir bölgede yaşayan ve belirli ölçütleri karşılayan katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışma grubu ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu kapsamda, sınır ticaretiyle ilişkili olma kriterini karşılayan toplam 11 katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir:

- Sınır ticareti ile uğraşan ailelerin yer aldığı okulda görev yapan 4 öğretmen,
- Babası sınır ticaretiyle uğraşan 4 öğrenci,
- Sınır ticaretiyle aktif olarak uğraşan 3 veli.

Bu çeşitlilik, olgunun farklı perspektiflerden değerlendirilmesine imkân sağlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, üç farklı katılımcı grubu için ayrı ayrı hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, belirli temalar doğrultusunda sistematik veri elde etmeyi mümkün kılarken katılımcıların kendi ifadelerine yer verme imkânı sunmuştur. Görüşme formları öğretmen, öğrenci ve veli deneyimlerini kapsamlı biçimde ortaya koyacak şekilde yapılandırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma süreci başlamadan önce ilgili üniversitenin Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Karar No: 10958). Katılımcılara çalışmanın amacı açıklanmış, istedikleri zaman çekilebilecekleri belirtilmiş ve tüm veriler anonimleştirilerek gizlilik ilkesi doğrultusunda korunmuştur. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş, katılımcıların mahremiyetini koruyacak uygun ortamlarda yürütülmüştür. Her görüşme yaklaşık 20–30 dakika sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların onayı doğrultusunda ses kaydı alınmadan, araştırmacı tarafından eş zamanlı ayrıntılı not tutularak kayıt altına alınmıştır. Bu tercih, bazı katılımcıların kayıt cihazı karşısında kendilerini rahat ifade edemeyeceklerini belirtmeleri nedeniyle yapılmıştır. Görüşme sonrasında notlar aynı gün içinde genişletilmiş ve katılımcı doğrulaması kapsamında bazı katılımcılarla paylaşarak içerik teyidi sağlanmıştır. Bununla birlikte ses kaydı alınmamış olması, nüans kaybı ve seçici not alma riski barındırması bakımından çalışmanın sınırlılığı olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılar gizlilik ve gönüllülük esaslarına göre bilgilendirilmiş; kimliklerini korumak amacıyla Ö1, Ö2, V1, V2 gibi kodlar kullanılmıştır. Veri analizi sürecinde tematik analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Kodlama süreci tümevarımcı bir mantıkla yürütülmüş; verilerden anlamlı birimler çıkarılarak açık kodlar oluşturulmuş, benzer kodlar bir araya getirilerek üst temalar geliştirilmiştir. Kodlama sürecinde araştırmacı tarafından oluşturulan kod listesi gözden geçirilmiş ve temalar arası tutarlılık sağlanmıştır. Analiz sürecinin şeffaflığını artırmak amacıyla

denetim izi (audit trail) tutulmuş ve elde edilen temalar doğrudan katılımcı alıntlarıyla desteklenmiştir. Analiz süreci Yıldırım ve Şimşek, 2018'in belirttiği şu aşamalardan oluşmuştur. Görüşme kayıtlarının yazıya aktarılması, anlamlı ifadelerin kodlanması, kodlardan temaların oluşturulması, temaların doğrudan katılımcı alıntıyla desteklenmesi ve bulguların yorumlanması. Katılımcı doğrulaması kapsamında elde edilen temalar 3 katılımcı (1 öğretmen, 1 öğrenci, 1 veli) ile paylaşılmış; alıntılar ve yorumların temsil gücü teyit edilmiştir. Bulguların sunumunda yer alan frekans (f) değerleri, yalnızca betimsel amaçlı olup temaların hangi katılımcılar tarafından ifade edildiğini görünür kılmak için kullanılmıştır. Bu değerler nicel bir genelleme veya istatistiksel çıkarım amacı taşımamaktadır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın güvenilirliğini ve inandırıcılığını artırmak amacıyla çeşitli stratejiler kullanılmıştır. Öncelikle üç farklı katılımcı grubundan veri toplanarak veri çeşitlemesi (triangulation) sağlanmıştır. Bulgular doğrudan katılımcı ifadeleriyle desteklenmiş, görüşme formu alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Ayrıca katılımcı doğrulaması (member checking) yapılarak elde edilen bulguların doğruluğu katılımcılarla paylaşılmış ve teyit edilmiştir. Bu yaklaşımlar, araştırmanın inandırıcılığını ve tutarlılığını güçlendirmektedir (Lincoln & Guba, 1985; Patton, 2015; Creswell & Poth, 2018).

BULGULAR

Öğretmen Görüşlerine Göre Sınır Ticaretiyle Uğraşan Velilerin Eğitime Bakışı

Sınır ticaretiyle uğraşan velilerin eğitime bakış açısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusu yöneltilen öğretmenlerin görüşleri Tablo 1'de kategorize edilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Perspektifinden Velilerin Eğitime Bakışı

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Eğitime Destek	Okumayı destekleme	T1, T2, T3	3
	Geleceğe yönelik güvenli meslek beklentisi	T1, T2	2
İlgisizlik ve Kopukluk	Babaların yurtdışında olması nedeniyle ilgi	T1, T2, T3, T4	4
	Aile içi iletişim eksikliği	T2, T4	2
Eğitimden Uzaklaşma	Eğitimi zaman kaybı olarak görme	T1, T3, T4	3
	Hızlı kazanca yönelim	T1, T2, T3	3
Rol Model Etkisi	Babanın mesleğini örnek alma	T1, T3	2
Toplam			4

Sınır ticaretiyle uğraşan velilerin çocuklarının eğitimine yönelik tutumları genel olarak iki yönlü bir görünüm ortaya koymaktadır. Öğretmenler bir yandan velilerin eğitimi değerli gördüğünü, diğer yandan ise ticaretin doğası gereği aile içi iletişim ve eğitim sürecine katılımda ciddi kopukluklar yaşandığını belirtmektedir.

Velilerin eğitime olumlu yaklaştığı özellikle T1 (Öğretmen 1)'in şu ifadesinde açıkça görülmektedir: “*Veliler çocuklarının eğitim olarak gelecekte daha güvenli ve istikrarlı bir mesleğe sahip olmalarını arzu etmektedir.*” Benzer şekilde T2 de eğitime verilen önemi vurgulamıştır: “*Veliler çocuklarının okumaları konusunda çok isteklidir. Bunun için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Her türlü olanağı onlara sağladıklarını görüyoruz.*” Ancak aile içi rollerin ve sınır ticaretinin getirdiği mekânsal ayrılığın eğitim sürecine olumsuz yansıdığı öğretmenler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. T2 bu durumu şöyle ifade etmektedir: “*Babaların iş gereği sürekli yurtdışında olması nedeniyle iletişim anneler üzerinden sağlanıyor.*” Bu durum hem ev içi sorumlulukların dengesini bozmakta hem de çocukların eğitim süreçlerine velilerin aktif katılımını sınırlamaktadır.

Öğrencilerin eğitimden uzaklaşmasında hızlı kazanç fikrinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. T3 öğrencilerin bu tutumunu şu sözlerle özetlemiştir: “*Öğrenciler uzun eğitim sürecini zaman kaybı olarak değerlendiriyor.*” Sınır ticaretinin kısa vadede sağladığı maddi getiriler, öğrencilerin uzun süreli eğitimi daha az cazip bulmasına neden olmaktadır. Ayrıca öğrencilerin rol model olarak babalarını görmeleri de eğitimden uzaklaşmalarını pekiştirmektedir. T1 bu duruma işaret ederek şöyle demiştir: “*Bazı öğrenciler ailelerinde bu işi yapanları örnek alarak eğitime daha az önem veriyor.*”

Genel olarak öğretmen görüşleri, velilerin eğitim konusunda olumlu niyet taşımalarına rağmen ekonomik gereklilikler ve aile içi dinamiklerin çocukların eğitim sürecine dair motivasyon ve tutumlarını olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Sınır Ticaretiyle Uğraşan Velilerin Akademik Anlamda Öğrencileriyle İlgilenme Durumu

Sınır ticaretiyle uğraşan velilerin öğrencileriyle akademik anlamda yeterince ilgilendiğini düşünüyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplar Tablo 2’de analiz edilmiştir.

Tablo 2. Sınır Ticareti Yapan Velilerin Öğrencileriyle Akademik İlgi Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	Kodlar	Katılımcılar	f
Babanın Uzak Kalması	Babanın eksikliği	T1, T3, T4	3
Baba Hâkimiyeti	Kararlarda babanın hâkimiyeti	T2	1
Veli Eğitim Düzeyinin Düşüklüğü	Veliler eğitim seviyesinin sorun olması	T4	1
Veli Bilinçlendirme İhtiyacı	Velilerin eğitsel destek konusunda yönlendirilmesi gerekiyor	T3	1
Toplam			4

Öğretmen görüşlerine göre sınır ticaretiyle uğraşan velilerin çocuklarının akademik sürecine yeterince ilgi gösterememesinin temel nedeni, babaların iş gereği uzun süre yurtdışında bulunmalarındır. Bu durum, hem aile içi iletişimi zayıflatmakta hem de öğrencilerin ders takibi ve motivasyonunda

belirgin kopukluklar yaratmaktadır. Öğretmen 1 (T1) bu durumu şöyle ifade etmektedir: “*Babaların iş gereği sık sık yurtdışında bulunması nedeniyle iletişim çoğunlukla anneler aracılığıyla sağlanıyor.*”

Benzer şekilde T3 ve T4 de babaların sürekli gidiş-geliş hâlinde olmasının çocukların akademik takibini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Diğer önemli tema, aile içi karar mekanizmasının baba merkezli olması ve annelerin eğitime dair kararlarda pasif kalmasıdır. Öğretmen 2 bu durumu şu şekilde açıklamıştır: “*Aile içinde kararları çoğu zaman baba veriyor. Anneler çocukların eğitimine dair konularda daha pasif kalabiliyor.*” Ek olarak, bazı velilerin düşük eğitim düzeyi, çocukların ödev, çalışma disiplini ve akademik ilerleyişini yeterince destekleyememesine yol açmaktadır. Öğretmen 4 bunu şöyle ifade etmiştir: “*Velilerin çoğu düşük eğitim düzeyine sahip olduğu için çocuklarının eğitimine yeterince destek olamıyor.*” 3. Öğretmen ise ailelerin akademik sürecin gerektirdiği sorumluluklar konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır: “*Eğitim desteği konusunda ailelerin bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır.*”

Bulgu bir bütün olarak değerlendirildiğinde sınır ticaretiyle uğraşan velilerin akademik süreçte yaşadığı güçlüklerin tek boyutlu değil, çok katmanlı olduğu tespit edilmiştir. Bu unsurlar, öğrencilerin eğitime yönelik tutumlarını etkilemektedir. Öğretmen görüşleri, bölgedeki aile yapısı ve sosyoekonomik koşulların eğitim sürecini şekillendiren belirleyici faktörler olduğunu göstermektedir.

Sınır Ticaretiyle Uğraşan Ailelerde Çocukların Eğitime Bakış Açılarında Ticaretin Etkisi

Sınır ticaretiyle uğraşan ailelerde çocukların eğitime bakış açılarındaki ticaretin etkisi var mıdır? Açıklayınız. Sorusuna verilen öğretmen yanıtları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Görüşlerine Göre Sınır Ticaretiyle Uğraşan Ailelerde Çocukların Eğitime Bakış Açılarında Ticaretin Etkisi

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Hızlı Kazanca Yönelim	Kısa sürede cazip kazanç	T1, T2, T3, T4	4
Rol Model Etkisi	Aile büyüklerinin rol-model olması	T1, T3	2
Eğitimde İsteksizlik ve Kopma	Eğitim süresinin uzunluğu	T2, T3, T4	3
Mesleğin Cazibesi	Maddi kazanç	T3, T4	2
Toplam			4

Sınır ticareti, öğrencilerin eğitime yönelik tutumlarını belirgin biçimde şekillendirmektedir. Öğretmenlerin tamamı, öğrencilerin kısa vadeli maddi kazanca yönelmesi nedeniyle eğitim süreçlerine karşı isteksizlik geliştirdiklerini belirtmiştir. T1 bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir: “*Öğrenciler hızlı para kazanma fikrine daha sıcak bakıyor ve uzun süre eğitim görmeyi zaman kaybı olarak değerlendiriyorlar.*” Benzer biçimde T2, kısa vadeli kazancın öğrencilerin motivasyonunu düşürdüğünü şöyle aktarmıştır: “*Öğrenciler bu işe yöneldikçe derslere olan ilgileri azalıyor ve bu durum duygusal destek eksikliğine yol açıyor.*” Yine T3’ün açıklamalarına göre öğrenciler, ehliyet alarak bu mesleğe başlamayı eğitim sürecinden daha kolay ve avantajlı görmektedir: “*Okulu ehliyet almak için*

katlanılması gereken bir yer olarak görüyorlar.” T4 ise eğitim sürecinin öğrenciler tarafından sıkıcı bulunduğunu ve mesleğin maddi getirilerinin cazip geldiğini şu sözlerle belirtmiştir: “Mesleğin maddi getirisi daha cazip geliyor; okula devam etmek yerine ticarete yönelmek istiyorlar.”

Genel olarak bulgular, sınır ticaretinin sunduğu hızlı kazanç imkânının öğrenciler için eğitimin uzun vadeli getirilerinden daha çekici hale geldiğini gösterir. Bu durum, öğrencilerin akademik motivasyonlarının düşmesine, okulu zaman kaybı olarak algılamalarına ve ailedeki rol modellerin mesleki yönelimlerini etkilemesine yol açmaktadır. Sınır ticareti bölgesindeki ekonomik gerçeklikler, öğrencilerin eğitime yönelik tutumlarını doğrudan şekillendirmekte ve eğitimden uzaklaşma eğilimini güçlendirmektedir.

Velilerin Sınır Ticaretini Çocukları İçin Mesleki Anlamda Tercihi

Çocuklarınızın bu mesleği yapmasını ister misiniz? Neden açıklayınız? Sorusu velilere sorulmuştur. Veli cevapları Tablo 4’te analiz edilmiştir.

Tablo 4. Velilere Göre Sınır Ticaretinin Mesleki Tercihi

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Aile ile Zaman Geçiremememe	Mesleğin aileden uzaklaştırması	V1, V3	2
Eğitimi İhmal	Çocuğun eğitimine destek olamama	V1, V2	2
Sabit Gelir İsteği	Güvenceli iş beklentisi	V2	1
Mesleğin Zorluğu	Riskli ve yorucu	V3	1
Toplam			3

Mesleki anlamda sınır ticaretinin en çok üzerinde durulan sorunlarından birisi aile bireylerini uzun süre birbirinden uzak bırakmasıdır. Veli 1 (V1) ve V3, günlerce evden ayrı kalmanın aile bütünlüğünü zayıflattığını ve çocuklarıyla yeterince ilgilenemediklerini belirtmiştir. Bu nedenle çocuklarının böyle bir mesleğin içine girmesini istemediklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda V1’in ifadesi bu durumu çok net ortaya koymaktadır: “Çocuklarımın eğitim hayatında onlara katkı sağlayamıyorum. Çocuklarımın aileleri ile daha çok vakit geçirebileceği bir meslekte çalışmasını isterim.”

Velilerin verdikleri yanıtlara göre, tamamı çocuklarının sınır ticaretiyle uğraşmasını istememektedir. Bu ortak tutumun temel nedenleri dört ana tema altında toplanmıştır. Mesleğin düzensiz yapısı nedeniyle çocukların eğitim süreçlerinin ihmal edilmesidir. V1 ve V2, eğitim desteği sağlayamadıkları için çocuklarının daha sabit, düzenli mesleklerde çalışmasını arzuladıklarını söylemiştir. V2 bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Çoğu zaman dışarıdayız... Eğitim çok ihmal ediliyor.” Sabit gelir beklentisini vurgulanmış ve sınır ticaretinin belirsizlik içeren yapısının çocukları için uygun olmadığını dile getirmiştir. Bu konuda V2: “İstemiyorum. Çünkü sabit gelirli bir işte çalışmasını isterim. Bizim ne yapacağımız belli; ne edeceğimiz...” diyerek düzenli gelir talebini

vurgulamıştır. Mesleki anlamda sınır ticaretinin fiziksel ve psikolojik açıdan zorlayıcı olduğunu söyleyerek çocukları için uygun görmediğini belirtmiştir. Bu konuda “*Hayır istemiyorum. Çünkü zor ve aileden uzak kaldığım meslektir. Para olarak beni mutlu ediyor. Ama günlerce başka illerde olmak beni mutsuz ediyor.*”

Genel duruma bakıldığında, veliler sınır ticaretinin ekonomik kazancını kabul etmekle birlikte, aile yaşamını zedelediği, çocukların eğitimini olumsuz etkilediği ve mesleki riskler taşıdığı için çocuklarına uygun bir seçenek olmadığını ifade etmektedir.

1.2. Sınır Ticaretiyle Uğraşmanın Çocukların Akademik Durumlarıyla İlgilenmeye Etkisi

Sınır ticaretiyle uğraşmak çocuklarınızla akademik anlamda ilgilenmenizi etkiliyor mu? Açıklayınız. Sorusuna verilen veli yanıtları Tablo 5’te analiz edilmiştir.

Tablo 5. Velilere Göre Sınır Ticaretiyle Uğraşmanın Akademik İlgiye Etkisi

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Gerekçeli İlgisizlik	Yorgunluk, dinlenme ihtiyacı, zaman bulamama	V1, V2, V3	3
Fiziki Katılamama	Okula gelememe, toplantılara katılamama	V2, V3	2
Eğitimde Sorumluluk	Annelerin eğitsel yükü üstlenmesi	V1, V2, V3	3
İletişim Sorunları	İletişim ve takip etme sorunu	V1, V2, V3	3
Toplam			3

Sınır ticaretiyle uğraşmanın çocukların akademik süreçlerine katılımı ciddi biçimde sınırladığı tespit edilmiştir. Tüm veliler, iş yoğunluğu, ülke dışında olma ve yorgunluk nedeniyle çocuklarının eğitimine yeterince destek veremediklerini ifade etmiştir. Velilerin tamamı işin ağır çalışma temposundan dolayı çocuklarının eğitim hayatına katılamadıklarını belirtmiştir. V1’in ifadesi durumu açıkça ortaya koymaktadır: “*Çocuklarımın kaçınıcı sınıfa gittiklerini dahi bazen unutuyorum. Eve geldiğim zamanlarda sadece dinlenebiliyorum.*” Bu ifade, velinin akademik süreci takip etmeye gücünün kalmadığını göstermektedir.

Sınır ticareti velileri uzun süre evden ve şehirden uzak tuttuğu için okul etkinliklerine katılım neredeyse mümkün olmamaktadır. V3 bu durumu şöyle aktarmıştır: “*Toplantılara katılmak isterdim fakat işim gereği mümkün olmuyor. Okula bile gelemiyorum.*” Bu durum, velinin çocukla ilgili gelişmeleri ancak dolaylı yollarla öğrenmesine neden olmaktadır.

Tüm veliler çocukların eğitim sorumluluğunun eşlerine kaldığını belirtmiştir. V2’nin sözleri bu durumu doğrulamaktadır: “*Öğretmenler beni arıyor ama burada olmadığım için anneleri ile görüşün diyorum. Çocukların eğitimine çok hâkim olamıyorum.*” Bu durum, aile içi iş bölümünün ve babanın kazanç için yurt dışına çıkmak zorunda olmasının çocuğun eğitim takibini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Babaların sürekli il veya yurt dışında olması öğretmen–veli iletişimini zayıflatmaktadır. V3 bunun sonuçlarını şöyle özetlemektedir: “Okullarını ziyaret edemediğim için okula bir sorun çıktığında bana ulaşmaları bile zor oluyor.” Bu, akademik sürecin sağlıklı yürütülmesini engelleyen önemli bir bulgudur.

Genel olarak değerlendirildiğinde sınır ticaretiyle uğraşmanın velilerin ve özellikle babanın, çocuklarının eğitimine katılımını çok boyutlu şekilde sınırladığını göstermektedir. Bu koşullar, çocukların akademik motivasyonunu ve okul başarısını dolaylı olarak olumsuz etkileyen önemli risk faktörleridir.

Babanın Fiziksel Olarak Aileyle Birlikte Olamaması ve Çocuğun Eğitsel Anlamda Yetiştirilmesi Durumu

Bir otorite olarak babanın fiziksel olarak aileyle birlikte olamaması çocuğun eğitsel anlamda yetiştirilmesinde sorunlara sebep oluyor mu? Açıklayınız. Sorusuna velilerin cevapları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Babanın Fiziksel Yokluğunun Çocuğun Eğitsel Anlamda Yetiştirilmesine Etkisi

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Otorite Zayıflığı	Baba yokluğunun otoriteyi azaltması	V1, V2, V3	3
Eğitsel Takip Eksikliği	Ders kontrolünün güçleşmesi	V2, V3	2
Eğitim Sorumluluğunun Anneye Yükleneşi	Eğitsel yükü annenin üstlenmesi	V1, V2, V3	3
Toplam			3

Velilerin yanıtları, babanın fiziksel olarak uzun süre aileden uzak kalmasının, çocuğun eğitsel gelişiminde önemli sorunlara yol açtığını göstermektedir. Üç veli de bu durumun hem otoriteyi hem de eğitsel takip sürecini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. V1’in ifadesi bu durumu açık şekilde göstermektedir: “Ben baba olarak evde çoğu zaman olmadığım için annesine daha çok söz geçirebiliyorlar.” Bu ifade, babanın aile içindeki düzenleyici ve sınır koyucu rolünün zayıfladığını göstermektedir. V2 de benzer bir duruma işaret etmektedir: “Çocuklarım benden çekinirler fakat eğitim konusunda ben çok etkili olamıyorum.” Bu durum, baba otoritesinin varlığının bilindiğini fakat fiziksel yokluk nedeniyle işlevsel hale gelemediğini göstermektedir. V3 özellikle ders takibi sorununu vurgulamaktadır: “Evde çalışıp çalışmadıklarını göremiyorum çoğu zaman yurt dışında olduğum için.” Bu ifade, eğitsel takip sürecinin kopuk hale geldiğini ve çocuğun çalışma düzeninin sadece annenin kontrolüne kaldığını göstermektedir.

Eğitsel yükün annenin üzerinde toplandığını belirten 3 veli babanın çalışma koşullarına bağlı olarak annenin eğitim yükünü aldığını ifade etmiştir. V3 bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Eğitsel durumlarını daha çok annesi takip etmek zorunda kalıyor.” Bu, duygusal, fiziksel ve eğitsel yükün tek ebeveyne kalması anlamına gelmektedir. V1 de aynı duruma işaret etmektedir: “Eğitsel yük annelerinin sorumluluk alanına giriyor.”

Genel olarak bakıldığında babanın fiziksel yokluğunun aile içindeki otorite dengesini bozduğunu, eğitsel süreci aksattığını ve anne üzerinde aşırı sorumluluk yükü oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Öğrenciler, özellikle babalarından eğitim konusunda yeterli yönlendirme alamamaktadır.

Sınır Ticaretinin Mesleki Kariyere Katkısı

Sınır ticaretinin mesleki kariyerinize katkı sağlamada yeterli olacağını düşünüyor musunuz? Sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Alınan yanıtlar Tablo 7’de kategorize edilmiştir.

Tablo 7. Sınır Ticareti Mesleğinin Kariyer Gelişimine Katkısına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Kültürel Kazanımlar	Ülkeleri gezme, kültür tanıma, farklı perspektif geliştirme	Ö1, Ö2, Ö3	3
İletişim ve Sosyal Becerilerin Gelişimi	Kültürlerarası iletişim, özgüven, sosyal ifade becerisi	Ö1, Ö2, Ö3	3
Mesleğin Cinsiyet Temelli Sınırları	Kadınlar için uygun bulmama	Ö2	1
Katkısı Yoktur	Ehliyet dışında gelişim sunmaması, mesleğin sınırlılıkları	Ö4	1
Toplam			4

Öğrencilerin cevaplarına göre, sınır ticaretinin kültürel farkındalık, özgüven ve sosyal beceri gelişimi açısından önemli kazanımlar sağlayacağını belirtmiştir. Bu konuda öğrenci 1 (Ö1), mesleğin kültürel zenginlik sunduğunu şu ifadeyle açıkça belirtmiştir: “Birçok ülke görmüş olacağım, farklı kültürleri tanıyarak bakış açımı geliştirecek...” Benzer şekilde Ö2, uluslararası deneyimin kişisel gelişimi desteklediğini vurgulamıştır: “Farklı ülkeleri görmek kişinin özgüvenini artırıyor ve dünyaya daha geniş bir perspektiften bakmasını sağlıyor.” Ö3 ise kültürel farkındalık artışını şu sözlerle ifade etmiştir: “Birçok ülke gezmiş olacağımı düşünüyorum... kültürel farkındalığımı artırır.” Bulgular, öğrencilerin sınır ticaretini küresel deneyime dayalı bir meslek olarak algıladıklarını göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğu için farklı coğrafyaları tanımak, mesleki gelişimin önemli bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin çoğu mesleğin insan ilişkilerine dayalı yapısını, iletişim becerilerinin gelişimi açısından avantaj olarak görmektedir. Ö3 bunu şöyle ifade etmektedir: “Çok insanla iletişime geçmiş oluyorsun... iletişim becerilerimi güçlendirir.” Yine Ö1 de “...kendimi sosyal olarak daha iyi ifade edebileceğim.” Diyerek mesleğin sosyal ifadesini güçlendireceğini belirtmiştir. Veriler, öğrencilerin mesleği sosyal etkileşim odaklı bir kariyer yolu olarak algıladığını göstermektedir.

Sadece Ö2 bu mesleğe karşı mesafeli bir tutum sergilemekte ve bunu “Kız olduğum için bu mesleği yapmak istemiyorum.” Diyerek cinsiyete bağlı bir uygunluk sorunu olarak dile getirmektedir. Bu ifade, mesleğin toplumsal cinsiyet rolleri açısından bazı öğrenciler tarafından kısıtlayıcı olarak görüldüğünü göstermektedir.

Sınır ticaretinin meslek olarak herhangi bir katkısının olmadığını ifade eden Ö4 ise diğer öğrencilerden tamamen farklı bir perspektif sunarak mesleği kişisel gelişim açısından sınırlı görmektedir: “Ehliyet almak harici herhangi bir alanda kendini geliştirmek gibi bir avantajı yok. Kişisel gelişim açısından bana çok fazla katkı sağlamayacağını düşünüyorum.” Diyerek bu sınırlılığa vurgu yapmıştır. Bu bakış açısı, bazı öğrencilerin sınır ticaretini düşük nitelikli, gelişime kapalı bir meslek olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Genel anlamda öğrencilerin çoğunluğu sınır ticaretinin kültürel deneyim, özgüven artışı, iletişim ve sosyal beceri gelişimi açısından mesleki katkı sunacağını ifade etmektedir. Ancak birer öğrenci, mesleğin gelişim fırsatları bakımından yetersiz olduğunu veya toplumsal cinsiyete bağlı nedenlerle uygun görmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin mesleğe yönelik algıları hem kültürel fırsatlar hem de kişisel gelişim beklentileri bağlamında çeşitlilik göstermektedir.

Sınır Ticaretinin Ekonomik Değeri

Öğrencilere Sınır ticaretinin iyi bir gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusu yöneltilmiştir. Alınan yanıtlar Tablo 8’de kategorize edilmiştir.

Tablo 8. Sınır Ticaretinin Gelir Kaynağı Olarak Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Yüksek Gelir Algısı	Memuriyetten daha yüksek getiri	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4	4
Ekonomik Güvence ve Rahat Yaşam Beklentisi	Gelecekte ekonomik rahatlık, aile bütçesine katkı, güvenli yaşam	Ö1, Ö2, Ö3	3
Toplam			4

Öğrenci görüşleri incelendiğinde tüm öğrencilerin sınır ticaretini yüksek kazanç sağlayan bir meslek olarak gördüğü belirlenmiştir. Öğrenciler, ekonomik getirisinin diğer mesleklere ve özellikle memuriyete oranla daha fazla olduğunu ve bu nedenle mesleğin gelir kaynağı olarak avantajlı olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda Ö1, aile deneyimine dayalı gelir algısını açık bir biçimde şöyle ifade etmiştir: “Evet, iyi bir getirisi var. Babam da şoförlük yapıyor ve çok para kazandığını söylüyor, bu yüzden gelecekte ekonomik açıdan daha rahat bir yaşam kurabileceğimi düşünüyorum. En azından belirtilen rakam birçok memurluktan çok daha kazançlı. Sınır kapısı burada olduğu için en yakın mesleki deneyim imkânı olarak görülüyor.” Bu ifade öğrencinin ekonomik gözlem ve aile rol modelini önemli bir referans olarak gördüğünü göstermektedir. Benzer şekilde Ö2, mesleği memuriyetten daha kazançlı bulduğunu şu sözlerle belirtmiştir: “Ayda birkaç kere yurt dışına gidip geldiğinde bir memura göre daha çok kazanç sağlayacağını düşünüyorum. Sınır kapısı burada olduğu için ticaret kısa vadede daha çok maddi imkân sağlamaktadır.” Ö3 ise gelirin yüksek oluşunu geleceğe yönelik ekonomik güvenceyle ilişkilendirerek şöyle belirtmiştir: “Bir memurun aldığına göre gelirim değişken olacak ama bu meslek bana getirisi yüksek kazanç sağlamış olacak. Okul okumak ” Ö4 de gelirin sabit olmasını bir avantaj olarak görerek şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Diğer mesleklere göre ayda yılı olup sabit bir

fiyatla çalışma faaliyeti kalmıyor; bu da yüksek gelir elde etme ihtimalini artırıyor.” Bu ifadeler öğrencilerin mesleği yüksek gelir – ekonomik güvence – aile deneyimi – memurluktan daha kârlı çalışma eksenlerinde değerlendirdiklerini göstermektedir.

Öğrenciler kazanç seviyesini doğrudan gelecekte ekonomik güvenlik ve daha rahat bir yaşam ile ilişkilendirmektedir. Ö3’ün sözleri bu durumu ortaya koymaktadır: *“Ek olarak sınır ticaretiyle ileride kendi hayatımı kurarken daha rahat bir ekonomik düzenim olacak. Aileme katkı sunabileceğim.”* Şeklinde ifade etmiştir.

Öğrenciler sınır ticaretini bir kariyer alanı olarak değil, daha çok yüksek gelir sağlayan kısa vadeli bir ekonomik fırsat olarak görmektedir. Meslek seçiminde ekonomik getirinin baskın bir faktör olduğu ve öğrencilerin çoğunlukla aileden gelen gözlemlerle bu algıyı geliştirdiği söylenebilir.

Sınır Ticaretiyle İlgilenen Velilerin Öğrencileriyle İlgilenebilme Durumları

Öğrencilere “Sınır ticaretiyle ilgilenen velilerin öğrencileriyle yeterince ilgilenebildiklerini düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve yanıtlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Sınır Ticaretiyle Uğraşan Velilerin Öğrencileriyle İlgilenme Durumları

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Veli İlgisi Yetersizliği	Okul sürecine katılamama	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4	3
Babanın Fiziksel	Yurt dışında olma, uzun süre eve gelememe	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4	3
Aile İçi İletişim	İletişimin azalması, duygusal kopma	Ö1, Ö3, Ö4	3
Zayıflığı	Aile desteğini eksik hissetme, duygusal zorlanma	Ö2, Ö3, Ö4	3
	Baba yokluğunun olumsuzlukları	Ö1, Ö3	2
Toplam			4

Öğrencilerin tamamı, sınır ticaretiyle uğraşan velilerin kendi eğitim süreçleriyle yeterince ilgileneemediğini ifade etmektedir. Öğrencilerin yanıtları, bu mesleğin aile içinde zaman yönetimi, iletişim, duygusal destek ve eğitsel ilgi açısından ciddi sınırlılıklar yarattığını göstermektedir. Öğrenciler, velilerinin okul hayatlarına doğrudan katkı sunamadığını açık bir dille ifade etmektedir. Ö2’nin şu ifadesi durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır: *“Hayır, ilgilenilmiyor. Benim babam da bu mesleği yapıyor ve hiç okuluma bile gelmedi; ödevlerimde bile yardımcı olmuyor. Çoğu zaman burada değil, bu yüzden aile desteğini zaman zaman eksik hissediyorum.”* Bu ifade, eğitsel desteğin yalnızca azaldığını değil, tamamen ortadan kalktığını göstermektedir.

Tüm öğrenciler, babalarının meslek gereği sık sık yurt dışında olduğu için aileden uzak kaldığını vurgulamıştır. Ö1 bunu şu sözlerle ifade etmektedir: *“Babam bu mesleği yapıyor. Bizimle çok ilgilenemiyor. Çünkü sürekli yurt dışında oluyor, okulumuzla ilgilenmiyor, bu nedenle bazen aile içi iletişimimiz zayıflıyor ve onun yokluğunu hissediyorum.”* Bu ifade, fiziksel uzaklığın yalnızca zaman eksikliği değil, duygusal bir boşluk yarattığını da göstermektedir.

Öğrencilerin ifadeleri, babanın yokluğunun aile içi iletişim üzerinde belirgin bir baskı oluşturduğunu göstermektedir. Ö3 bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Hayır, ilgilenilmiyor. Çünkü bu meslek aylarca aileden uzak kalmasına neden olacak. Babam da bu mesleği yaptığı için bizimle ilgilenmiyor, bu süreç aile bağlarımızın zayıflamasına neden oluyor ve bazen duygusal olarak zorlanıyorum.” Bu cümle, fiziksel uzaklığın aile içi bağları nasıl zayıflattığını doğrudan ortaya koymaktadır. Benzer şekilde öğrenciler, yeterince ilgi göremedikleri için psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini belirtmektedir. Ö4’ün ifadesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır: “Hayır, ilgilenilmiyor. Çünkü çoğu zaman yurtdışında olduğun için pek ilgilenmiyorlar, bu da aile içi iletişim eksikliğine ve duygusal boşluklara neden oluyor.” Babanın sınır ticaretiyle uğraşmasının ailede duygusal kopuşa yol açtığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bulgular birlikte değerlendirildiğinde temalar arasında ardışık ve ilişkisel bir yapı olduğu görülmektedir. Özellikle babaların sınır ticareti nedeniyle uzun süre evden uzak kalması, okul-veli iletişimde kopukluk yaratmakta; bu durum öğrencilerin akademik süreçlerinin yeterince izlenememesine yol açmaktadır. Akademik takipteki zayıflama ve duygusal destek eksikliği, öğrencilerin okul motivasyonunu düşürmekte; motivasyon düşüşü ise sınır ticaretinin sunduğu kısa vadeli yüksek kazanç algısına yönelimi güçlendirmektedir. Böylece ekonomik pratik ile eğitim arasında rekabetçi bir ilişki ortaya çıkmakta ve eğitimin uzun vadeli değeri öğrencilerin gelecek tasavvurunda görece zayıflamaktadır. Diğer bir ifade ile sınır ticaretinin eğitim süreçlerini üç temel mekanizma üzerinden etkilediği görülmektedir. Birincisi, babanın uzun süreli fiziksel yokluğu, okul-veli iletişimini zayıflatmakta ve akademik takipte kopukluk yaratmaktadır. İkincisi, sınır ticaretinin kısa vadeli yüksek gelir potansiyeli, öğrencilerde eğitimi uzun ve getirisi belirsiz bir süreç olarak algılama eğilimini güçlendirmektedir. Üçüncüsü ise baba yokluğunun yalnızca zaman eksikliği değil, duygusal boşluk ve destek algısında kırılma üretmesidir. Bu üç mekanizma birlikte ele alındığında ekonomik pratik ile eğitim arasında rekabetçi bir yapı ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma, sınır ticaretinin belirli bir bölgede karayolu taşımacılığı ve sürücülük temelli, uzun süreli mekânsal ayrılığa dayalı bir biçimde yürütüldüğü tek bir bağlamda gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla bulgular, benzer şekilde babanın uzun süreli fiziksel yokluğunu, düzensiz çalışma rejimini ve yüksek kısa vadeli gelir potansiyelini içeren sınır ticareti modellerinde daha yüksek olasılıkla gözlemlenebilir. Buna karşılık, sınır ticaretinin aile bütünlüğünü bozmadığı, ebeveynin günlük yaşamda fiziksel varlığını sürdürdüğü ya da kamusal istihdam alternatiflerinin güçlü olduğu bölgelerde benzer örüntülerin ortaya çıkmayabileceği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle bulguların genelleme amacı taşımadığı; ancak benzer sosyoekonomik koşullara sahip sınır bölgeleri için analitik aktarılabirlik sunduğu değerlendirilmektedir.

Araştırma, sınır ticaretinin eğitim süreçleri üzerindeki etkisini aile yapısı ve ekonomik gerçeklikler bağlamında ortaya koymaktadır. Bulgular, ebeveyn katılımının yalnızca niyet değil, yapısal çalışma koşulları tarafından belirlendiğini gösteren uluslararası literatürle örtüşmektedir (Fan & Chen, 2001; Hill & Tyson, 2009). Özellikle babanın fiziksel yokluğu ve akademik takipteki kopukluk, Boss'un (2006) "muğlak kayıp" yaklaşımıyla açıklanabilecek bir örüntü sunmaktadır. Sınır ticaretinin yoğun olarak yürütüldüğü bölgelerde eğitimin, aile yaşamı ve ekonomik pratiklerle iç içe geçmiş çok katmanlı bir toplumsal bağlam içinde şekillendiği görülmektedir. Veliler eğitime değer verdiklerini ifade etseler de, özellikle babaların işin doğası gereği uzun süre yurtdışında bulunmaları, aile içi iletişimi zayıflatmakta ve öğrencilerin akademik süreçlerinin düzenli biçimde takip edilmesini güçleştirmektedir. Bu durum, ebeveyn katılımını "istek/niyet" düzeyinin ötesinde, zaman, mekân ve emek rejimi tarafından belirlenen yapısal bir olgu olarak düşünmeyi gerektirir. Benzer biçimde, uluslararası alanyazında ebeveyn katılımının yalnızca bireysel tercihlerin sonucu olmadığı; iş gücü piyasasının esnekliği, mekânsal hareketlilik ve düzensiz çalışma biçimleri tarafından sınırlandığı vurgulanmaktadır (Cheadle & Amato, 2011; McNeal, 2014). Ebeveyn katılımının akademik başarı ve okul uyumu üzerindeki etkisini ortaya koyan meta-analitik ve kapsamlı derlemeler, okulun dışında kurulan destek ağlarının (evde takip, okul ile iletişim, beklenti) sürekliliğinin kritik olduğunu göstermektedir (Fan & Chen, 2001; Hill & Tyson, 2009; Desforges & Abouchaar, 2003). Türkiye'de ebeveyn ilgisi ve katılımıyla okul başarısı arasındaki olumlu ilişkiyi gösteren çalışmalar da, aile ilgisinin biçimleri arttıkça öğrencinin okul başarısının güçlendiğini vurgular (Şengönül, 2005).

Sınır ticaretinin gerektirdiği yoğun tempo ve uzun süreli evden uzaklık, velilerin çocuklarının okul etkinliklerine katılımını ve akademik destek sağlayabilmesini ciddi biçimde sınırlamakta; eğitsel sorumluluğun çoğunlukla annelere kaldığı anlaşılmaktadır. Bu tablo, aile içi rollerin yeniden dağılımı üzerinden "eğitsel emeğin" tek ebeveynde yoğunlaştığını; babanın otorite ve rehberlik rolünün fiziksel yoklukla işlev kaybına uğrayabildiğini düşündürür. Uluslararası araştırmalar, babanın eğitim süreçlerinden fiziksel ve duygusal olarak uzak kalmasının, çocukların akademik öz düzenleme ve okul bağlılığı üzerinde dolaylı ama güçlü etkiler yarattığını ortaya koymaktadır (Cabrera vd., 2018; Lamb, 2010). Ailede "fiziken var olmama" hâlinin belirsizlik, süreksizlik ve rol çatışması üretmesi, Boss'un (2006) muğlak kayıp yaklaşımıyla tutarlıdır. Ebeveyn yokluğu ya da uzun süreli ayrılığın, çocukların eğitim süreçlerinde izleme zayıflığı ve duygusal destek eksikliğiyle ilişkili olduğunu gösteren karşılaştırmalı çalışmalar da bu yorumu desteklemektedir (Nobles, 2011). Türkiye'de ebeveynlerin çocuklarının eğitim-öğretimine katılım düzeylerini inceleyen çalışmalar, katılımın biçimlerinin çocukların öğrenme deneyimini belirgin biçimde etkilediğini ortaya koyar (Kotaman, 2008).

Kısa vadeli yüksek kazanç beklentisinin öğrencilerde eğitimi "uzun ve getirisi belirsiz" bir süreç olarak konumlandığı; bu nedenle okul motivasyonunun zayıfladığı görülmektedir. Bu durum, eğitim sosyolojisi açısından "gelecek tasavvuru"nun ekonomik fırsat yapısı tarafından daraltılması ve eğitimin değerinin araçsallaşması şeklinde okunabilir. Gençlerin eğitim-iş geçişlerine ilişkin uluslararası

çalışmalar, özellikle ekonomik belirsizliğin yüksek olduğu bölgelerde öğrencilerin eğitimi ertelenebilir bir yatırım olarak değerlendirme eğiliminin güçlendiğini ortaya koymaktadır (Furlong & Cartmel, 2007; Schoon & Lyons-Amos, 2017). Bu dinamik, yoksulluk, düzensiz istihdam ve çocuk emeği riskleriyle kesiştiğinde eğitimin sürekliliğini daha kırılgan hâle getirmektedir. Nitekim ülkeler arası karşılaştırmalı raporlar, hane gelir düzeyi ve ebeveynlerin çalışma biçimlerinin okul terkleri üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir (UNESCO, 2020).

Öğrencilerin bir kısmı sınır ticaretini kültürel deneyim, iletişim becerileri ve özgüven açısından avantajlı görürken; başka bir kısmı mesleğin gelişim olanaklarını sınırlı bulabilmektedir. Bu çift yönlü değerlendirme, sınır bölgelerinde hareketlilik ve kültürlerarası etkileşimin sosyokültürel sermaye üretme potansiyeli ile ekonomik getiri beklentisinin baskınlığı arasındaki gerilimi yansıtır. Uluslararası sınır çalışmaları, sınır mekânlarının gençler için hem fırsat hem de risk alanları ürettiğini; bu alanların eğitimle rekabet eden alternatif yaşam stratejileri doğurabildiğini vurgulamaktadır (Newman, 2006; Brunet-Jailly, 2017). Bu bağlamda kültürel kazanım algısı, bazı öğrencilerde güçlenirken eğitime alternatif bir “kariyer ufku”na dönüşebilmekte; bu durum, eğitimin uzun vadeli getirilerine yönelik inancı aşındırabilmektedir. Öğrencinin başarısını yordamada ev içi ebeveyn katılımının önemini gösteren çalışmalar da, ekonomik fırsatlar cazip olsa bile aile içi eğitsel desteğin belirleyici rolünü vurgulamaktadır (Şahan, 2021).

Velilerin sınır ticaretini ekonomik getirisine rağmen çocukları için uygun bir meslek olarak görmemesi, aile bütünlüğü, sürdürülebilirlik, güvence ve eğitim kaybı gibi psikososyal maliyetlerin kazancın önüne geçtiğine işaret etmektedir. Uluslararası literatürde güvencesiz ve yüksek riskli çalışma biçimlerinin aile içi stres düzeyini artırdığı ve bu stresin çocukların eğitim süreçlerine dolaylı biçimde yansıdığı belirtilmektedir (Conger vd., 2010; Elder vd., 2015). Bu durum, velilerin eğitime affettikleri değerlerin yalnızca akademik başarıyla sınırlı olmadığını; çocukların uzun vadeli güvenliği ve iyi oluşu ile bütüncül bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Okul–aile–toplum ortaklığını merkeze alan yaklaşımlar da, ebeveyn katılımının okul bağlılığı ve sosyal uyumu güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Epstein, 2018; Jeynes, 2016). Araştırma sonuçlarına bağlı olarak;

- Araştırma bulgularında ortaya çıkan “babanın fiziksel yokluğu → akademik takip zayıflığı → motivasyon düşüşü” mekanizması dikkate alındığında, sınır bölgelerinde babaların uzun süre evden uzak kaldığı aileler için okul temelli aile–çocuk iletişimini güçlendiren rehberlik programlarının geliştirilmesi
- “Kısa vadeli yüksek kazanç algısı → eğitimin zaman kaybı olarak görülmesi” örüntüsü göz önüne alındığında, öğrencilerin uzun vadeli eğitim getirilerini görünür kılan kariyer rehberliği ve rol-model programlarının yaygınlaştırılması

- Ayrıca eğitsel sorumluluğun tek ebeveyne (anneye) yüklenmesi bulgusu temelinde, aile danışmanlığı ve ebeveyn eğitim programlarının bağlama duyarlı biçimde planlanması önerilmektedir.

Ek Beyan

Yazar Katkıları

Çalışma tek yazar tarafından yürütülmüştür.

Finansman

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından finanse edilmemiştir.

Sorumlu Yapay Zeka Bilgisi

Bu çalışmanın hiçbir aşamasında yapay zeka desteği alınmamıştır.

Çıkar Çatışmaları

Yazar, bu çalışmanın yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Etik Onayı

Bu çalışmanın tüm süreçlerinde, PEN Akademik Yayıncılık Araştırma Etiği Politikası ilkelerine uyulmuştur. Çalışma, 6 Şubat 2026 tarihinde Siirt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'ndan etik onay almıştır (Onay Sayısı: 10958).

REFERENCES

- Boss, P. (2006). Loss, trauma, and resilience: Therapeutic work with ambiguous loss. W.W. Norton.
- Brunet-Jailly, E. (2017). Border politics: Defining spaces of governance and forms of transnationalism. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316811830>
- Cabrera, N. J., Volling, B. L., & Barr, R. (2018). Fathers are parents, too! Widening the lens on parenting for children's development. *Child Development Perspectives*, 12(3), 152–157. <https://doi.org/10.1111/cdep.12275>
- Cheadle, J. E., & Amato, P. R. (2011). A quantitative assessment of parental involvement and children's academic outcomes. *Sociology of Education*, 84(1), 1–24. <https://doi.org/10.1177/0038040710392717>
- Conger, R. D., Conger, K. J., & Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685–704. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Sage Publications.
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment. Department for Education and Skills.
- Donnelly, M., & Gamsu, S. (2020). *Home and away: Mobility, ethnicity, and identity in the UK*. Oxford University Press.

- Elder, G. H., Shanahan, M. J., & Jennings, J. A. (2015). Human development in time and place. In M. H. Bornstein & T. Leventhal (Eds.), *Handbook of child psychology and developmental science* (7th ed., pp. 6–54). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy102>
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships* (2nd ed.). Routledge.
- Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1–22. <https://doi.org/10.1023/A:1009048817385>
- Furlong, A., & Cartmel, F. (2007). *Young people and social change: New perspectives* (2nd ed.). Open University Press.
- Hill, N. E., & Tyson, D. F. (2009). Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement. *Developmental Psychology*, 45(3), 740–763. <https://doi.org/10.1037/a0015362>
- Jeynes, W. (2016). A meta-analysis of the relationship between parental involvement and student academic achievement. *Urban Education*, 51(1), 3–44. <https://doi.org/10.1177/0042085912445643>
- Konrad, V. (2015). *Towards a theory of cross-border regionalism*. Routledge.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135–149.
- Lamb, M. E. (2010). *The role of the father in child development* (5th ed.). Wiley.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- McDonald, P., & Hurst, C. (2011). Young people's aspirations for education, work, family and leisure. *Work, Employment and Society*, 25(1), 1–18. <https://doi.org/10.1177/0950017010389242>
- McNeal, R. B. (2014). Parent involvement, academic achievement and the role of social capital. *Sociology of Education*, 87(1), 1–20. <https://doi.org/10.1177/0038040713517011>
- Newman, D. (2006). Borders and bordering: Towards an interdisciplinary dialogue. *European Journal of Social Theory*, 9(2), 171–186. <https://doi.org/10.1177/1368431006063331>
- Nobles, J. (2011). Parenting from abroad: Migration, nonresident father involvement, and children's education in Mexico. *Journal of Marriage and Family*, 73(4), 729–746. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2011.00842.x>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Sage Publications.
- Rodriguez, A. J., & Margolin, G. (2015). Parental incarceration, transnational migration, and military deployment: Family process mechanisms of youth adjustment to temporary parent absence. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18(1), 24–49. <https://doi.org/10.1007/s10567-014-0176-0>
- Şahan, B. (2021). Öğrenci başarısını yordamada evde ebeveyn katılımının ve ebeveynlik biçiminin etkisi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 365–387.
- Schoon, I., & Lyons-Amos, M. (2017). A socio-ecological model of agency. *Journal of Youth Studies*, 20(6), 772–789. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1251729>
- Şengönül, T. (2005). Anne-baba ilgisinin çocukların okul başarısı üzerindeki etkisi. *İlköğretim Online*, 4(2), 1–10.

- Suárez-Orozco, C., Suárez-Orozco, M., & Todorova, I. (2011). *Learning a new land: Immigrant students in American society*. Harvard University Press.
- UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373724>
- UNICEF. (2012). *Turkey country study: Global initiative on out-of-school children*. UNICEF.
- Williams, A. M. (2021). Cross-border mobility, education and youth transitions. *Journal of Borderlands Studies*, 36(3), 373–391.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). Sage.